

ÁTRIUMHÁZ — SZÖNYEGHÁZ

Az építkezés gazdasági elemzése már régiesen kimutatta, hogy a népesség elhelyezésének legköltségesebb módja a szabadon álló, kertés családi ház. Mégis közismert, hogy a lakosság jelentős része — nálunk éppúgy, mint a legtöbb más országban — ilyen épületben kíván lakni. Az ettől eltérő, gazdaságosabb megoldásokat csak átmeneti kényszernek tekintik, akár gazdasági okok, akár munkahely közelsége miatt veszi igénybe azokat.

Itt most nem kívánok foglalkozni a kertés családi háznak azzal a sajátos — nálunk sajnos még ma is nagyon népszerű — fajtájával, amelynek primitívsége biztosítja az építkezés „gazdaságosságát”. A szilárd alapozás nélküli vályogfal, a döngölt agyagpadló és a kertben ásott pócegödör fölé ácsolt árnyékszék ugyanis semmiképpen sem szerepelhet egy szocialista országban kínálható választék tételei között.

„A poraiból újjáéledt fönix”

Igy került előtérbe — a racionalizálás (tipizálás, előre gyártás, kiegészítés stb.) számos lehetőségén kívül — az épületfajta „alapvetően újszerű” megoldása: az ún. átrium-ház, amely a rómaiaknál már kétezer évvel ezelőtt a kertés családi ház egyik fő formája volt. Egyébként a körülépített udvarú reneszánsz paloták is tulajdonképpen hatalmas átrium-házak, és az átriumot utánozták a kapitalizmus virágkorában épült bérkaszárnnyak körülépített udvarai is, amelyekben fővárosunk különösen szép számmal bővelkedik. De ugyanígy átriumosak a Ferenc- és Józsefváros, valamint Óbuda kis belsőkeres házai is — csak általában egynél jóval több család lakik bennük.

Tulajdonképpen azért látjuk ma mégis frappánsan újszerűnek az átrium-házat, mert lát-szólag gyökeresen ellentmond a legutóbbi évtizedekben kialakult építészeti felfogásnak, amely szerint kizárólag a folyamatos, zöld felületbe szigetként beágyazott blokk- és pontházak biztosítják az egészséges, kellemes és otthonos lakásmód feltételeit. Vagyis éppen a körülépített — és agyoncsepült — beépítési mód felszámolásának végső fázisában jelent meg ismét — immár „mentőangyalként” — a körülépített, és a háromnegyed részben körülépített, udvaros családi ház, mégpedig hol átrium-ház, hol pedig szőnyegház elnevezéssel. (Az előbbi a római kori elődre utal, az utóbbi pedig arra, hogy az ilyen megoldású épületek szinte korlátlan számban építhetők össze, és így szőnyegszerűen terítik be az egész tömböt.)

Még nem állíthatjuk, hogy ez a megoldás kezd kiszorítani a hagyományos családi házat, de — legalábbis a tervezőknél — egyre több helyen bukkan fel, és a gyakorlati tapasztalatok is egyre több előnyét bizonyítják.

A tömör beépítés előnyei

A beépítés módjából eleve következik a területtel való takarékoság lehetősége. Míg egy szabadon álló 100 m² alapterületű, háromszobás lakás minimálisan 300 m² telket vesz igénybe, addig az ugyanilyen méretű átrium-lakás 120–130 m² területen kényelmesen elhelyezhető. Így tehát ez utóbbi beépítési mód alkalmazásával ugyanakkora területen általában két és félszer annyi lakos helyezhető el. Ez nemcsak az egy lakosra eső telekár arányos csökkentését jelenti, hanem azt is, hogy kevesebb területet kell elvonni a mezőgazdasági vagy

más célú hasznosítás lehetősége elől.

A tömörebb beépítés következménye a fajlagos utcahosszszak és az utcai közművezetékek megrövidülése is, ami a tanácsok városfejlesztési költségeit, illetve a lakosságra áthárított közséfejlesztési járulékmértékét csökkenti.

Az építés közvetlen költségei szempontjából előnyös, hogy falainak egy része a szomszédokéval érintkezik, így — amennyiben egy-egy lakótömb épületei egyidejűleg épülnek meg — ezek a határoló szerkezetek egyetlen közös falként képezhetők ki. Ily módon az épület külső, lehülő felületei is csak az utcai főfalra korlátozódnak, ami a fűtőberendezések létesítési és üzemeltetési költségeit csökkenti. A kis méretű belső kert határoló falai is kevésbé hűlnek le, mivel nem éri őket erősebb légmozgás, sugárzási hővesztésüket pedig a viszonylag közelálló szemközti, ugyancsak fűtött fal erősen csökkenti.

Az egyidejű megépítés lehetősége egyébként a kivitelezési munka legmagasabb fokú racionalizálásának feltételeit is biztosítja. Típustervek, előre gyártott típusszerkezetek, nagy fal- és földemelemek, valamint a szalagszerű építési technológia alkalmazása itt teljes mértékben lehetséges. A másfajta családi házaknál nem csekély költséget képviselő kerítés nagyrészt, vagy teljesen elmarad.

Az „égre nyíló” szoba

Mindezzel szemben áll, hogy a belső kert mérete csak egy nagyobbfajta szobáénak felel meg. Ez az „égre nyíló” szoba azonban lényegesen jobban használható ki, mint a szabadon álló, de általában kistelkes családi házak köröskörül keskeny kertjei, amelyek nagy részét elfoglalják a közlekedéshez szükséges utak, járdák, vagy letaposott sávok. Az átriumba sem a szomszédok, sem pedig az utcai járókelők nem bámészkodhatnak be, így valóban része az otthonnak.

Mikroklímája is sokkal kedvezőbb, mint a széljárta, nyitott kerteké. Sok szempontból közel áll a kertészeti melegház viszonyaihoz, így aránylag kis területen különösen gazdag növényzet nevelhető.

A lakás mikroklímája szempontjából sem hátrányosabb a szabadon álló házakénál, hiszen belső homlokzatainak háromnegyed részét és általában az utcai homlokzatát is rendszeresen éri a napfény. Kétségtelen azonban, hogy az átriumra néző helyiségek átszellőzése már nem látszik ennyire jónak. A valóságban azonban a teljesen vagy részben körülépített udvarnak csaknem minden időjárásban van bizonyos kürtőhatása, ami kellő légmozgást képes biztosítani. Ennek hatása megfelelően elhelyezett szellőzőkürtőkkel még jelentősen fokozható. A tapasztalatok szerint azonban ez a viszonylag szerényebb légmozgás sokkal kedvezőbb, mint a szabadon álló épületeknél eléggé gyakran tapasztalt huzat, ami az átfűtést is nehezíti.

A lakás nyugalalmát növeli, hogy az átriumházak az áthallás (rádió, házbibli stb.) szempontjából is kedvezőbbek, mint az egymásra nyíló szomszéd házak.

Örvendetes, hogy a családi házak típustervei között néhány átriumház tervét is kidolgozták, s hogy a Budapesti Műszaki Egyetemen is rendszeresen dolgoztatnak ki ilyen terveket a hallgatókkal. Célszerű volna azonban, ha az OTP is megfelelő előnyök biztosításával ösztönözné e viszonylag takarékos megoldás választására azokat, akik családi ház építésével kívánják otthonhoz jutni.

DR. GERLE GYÖRGY